CYRIL. Propalat autem conſequenter quod factum eſt, cum ſubditur:{Nam & ego noui virtutem de me exiſſe.} Materialiter reſpondet ſecundum opinionem audientium: hic tamē nobis manifeſtat, quòd ipſe verus eſt Deus,& ex eo quòd prodigaliter factum etiam ex ſermonibus: tranſcendit.n. naturam noſtram,& forſan angelicam poſſe quæquam virtutem emittere quaſi a propria natura. Conuenit autē hoc ſoli ſupremæ naturæ: nulla namque creaturarum aliquam gerit ſaluandi poteſtatem, vel etiam aliqua alia.ſ. miracula faciendi, ſed diuinitus præſtitam. non enim ambitioſæ gloriæ non dimiſit latere diuinæ virtutis oſtenſionem, qui multorum præceperat taceri ſua miracula, ſed quia ſpectabat ad vtilitatem eorum qui vocabantur per fidem ad gratiam. CHRY. Primo enim ſoluit fœmineum mœrorem, ne remorſum conſcientiæ pateretur quaſi ſurripiens gratiā. Secundo corrigit eam, quia latere putauerat. Tertio fidem eius exprimit cunctis,& aliis imitentur, proditq; non minus miraculo retentione ſanguinis: cum oſtendit ſibi cuncta patere. CYRIL. Inſuper principem Synagogæ perſuadebat indubitabiliter credere, qui a laqueis mortis eripiet filiam eius. CHRY. Ob hoc aūt dominus non ſtatim eam manifeſtauerat, vt oſtēſo quòd omnia ſibi liquent, faciat mulierem prædicare, quod factum eſt vt ſuſpitione miraculum careat. vnde ſequitur. {Videns autem mulier, quia non latuit tre. ve. proci. ante pedes eius,& ob quam cauſam teti. eum indica. cor. om. po.& quēad. confeſtim ſa. ſit.} ORIG. Eandem autem ſanitatem, quam nacta eſt mulier ex contactu verbis confirmauit Saluator. vnde ſequitur. {At ipſe dixit illi: Filia, fides tua te ſal. fe. vade in pace.} ideſt eſto ſana tuo flagello,& ſanat quidem primo per fidem animam, deinde vero corpus. TITVS. Vocat autem filiam iam fidei cauſa ſanatam: fides enim gratiam adoptio-

Lib.7.c.14. nis impendit. EVSE. in Eccle. Hiſto. Dicunt autem hanc mulierem in Pameade, quæ eſt Cæſarea Philippi: vnde fuit oriunda ſtatuiſſe triumphos inſignes collati ſibi beneficii a Saluatore, ſtabat namque ſuper altam baſim ad limina domus eius Aeneum ſimulacrum mulieris flexis genibus, manibuſque iunctis quaſi præcaretur, ex cuius oppoſito aliud erectum ſimulacrū ad inſtar viri, eiuſdemque materiæ amictum diploide, & manum verſus mulierem extendens, ante cuius pedes ſuper ipſam baſim aliena ſpecies plātæ orta, quæ vſque ad aeneæ diploidis oras pertingens, medicina omnium paſſionum eſſe ferebatur. Hanc autem ſtatuam dicebat repræſentare Chriſtum, quam Maximus deſtruxit. AMBRO. Myſtice autem reliquerat in Geraſenis Synagogam Chriſtus, & I quem ſui non receperant, recepimus alieni. BEDA. Vel in fine ſæculi dominus eſt ad Iudæos rediturus, atque ab eis per fidei confeſſionem libenter excipiendus. AMBRO. Quem autem putamus Synagogæ principem eſſe niſi legem, cuius contemplationē dominus Synagogā non pœnitus dereliquerit. BEDA. Vel princeps Synagogæ Moyſes intelligitur. vnde bene Iairus.i. illuminās vel illuminatus vocatur, quia qui accipit verba vitæ dare nobis, & per hoc cæteros illuminat,& a ſpirituſancto illuminatur. cecidit aūt Archiſynagogus ad pedes Ieſu, quæ legiſlator cum tota patrum progenie Chriſtum in carne apparentem longe ſibi præferendum eſſe cognouit. Si enim caput Chriſti Deus: conuenienter pedes accipiendi ſunt incarnatio qua terram noſtræ mortalitatis tetigit. rogauit autem intrare in domum eius, quia eius videre deſiderabat aduentum. Filia autem vnica eius eſt Synagoga, q̄ ſola legali eſt inſtitutione cōpoſita, quæ duodecimo ætatis anno, K hoc eſt tempore pubertatis appropinquante moriebatur, quia nobiliter a Prophetis educata, poſtquàm ad intelligibiles annos peruenerat, in quibus ſpirituales Deo fructus gignere debebat, ſubito errorum languore conſternata, ſpiritualis vitæ viam amiſit. etſi Chriſtus non ſuccurreret corruiſſet in mortem, ad puellam autem ſanandam pergens dominus a turba comprimitur, quia genti Iudeæ ſalutaria monita præbens, carnalium populorum eſt conſuetudine grauatus. AMBRO. Ad hanc autem principis filiam dum properat Dei verbum, vt ſaluos faceret filios Iſrael; ſancta eccleſia ex gentibus congregata, quæ inferiorum lapſu criminum deperibat: paratam aliis fide præripuit ſanitatem. BEDA. Dupliciter autem ſanguinis fluxus poteſt intelligi, hoc eſt,& ſuper idolatriæ proſtitutione, & ſuper his quæ carnis & ſanguinis oblectatione patrantur. AMBRO. Quid autem ſibi vult, quòd hæc principis filia annorum duodecim morie-

Acceſſit retro,& tetigit fimbriā veſtimenti eius, & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius. Et ait Ieſus. Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus,& qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimūt & affligunt,& dicis: quis me tetigit? Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis? Nam & ego noui virtutem de me exiſſe. Videns autem mulier, quia non latuit: tremens ve- G nit,& procidit ante pedes eius, & ob quam cauſam tetigit eum indicauit coram omni populo, & quemadmodū confeſtim ſanata ſit. At ipſe dixit ei. Filia, fides tua ſaluā te fecit. Vade in pace. h Adhuc illo loquēte, venit quidam ad principem Synagogæ dicens ei, quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ: Noli timere.

F batur,& mulier iſta fluxu ſanguinis ab annis duodecim laborauit, niſi vt intelligatur: quia quam diu Synagoga viguit, laborauit eccleſia? BEDA. Vna enim pene ſæculi ætate Synagoga in Patriarchis naſci cœpit,& Gentilium natio nem idolatriæ fœdauit. AMBRO. Sicut autem illa in medicis erogauerat omnem ſubſtantiam ſuam: ita cōgregatio gentiū amiſerat omnia dona naturæ. BEDA. Medicos autem intellige falſos Theologos, ſiue Philoſophos, legumque doctores ſæcularium, qui multa de virtutibus vitiiſque differentes, vtilia ſe viuendi inſtituta mortalibus dare promittebant, ſeu ipſos immundos ſpiritus, qui velut hominibus conſulendo, ſe pro Deo colendos ingerebant, quibus audiendis, Gentilitas, quantomagis naturalis induſtriæ vires expenderat, tanto minus potuit ab iniquitatis ſuæ ſorde curari. AMBROSIVS. Audiens autem ægrotare populum Iudæorum, ſperare cœpit ſalutis ſuæ remedium. Tempus veniſſe cognouit, quo medicus adeſſet de cœlo, ſurrexit vt occurreret fide promptior, pudore contractior: hoc enim eſt pudoris, & fidei agnoſcere infirmitatem, non deſperare veniam: verecunda ergo fimbriam tetigit, fidelis acceſſit, religioſa credidit, ſapiens ſanatam ſe eſſe cognouit, ſic ſancta plebs Gentium, quæ Deo credidit, peccatum erubuit vt defereret, fidem detulit, vt crederet, deuotionem exhibuit, vt rogaret, ſapientiam induit, vt ſanitatem ſuam ſentiret, fiduciam ſumpſit, vt fateretur, quod præripuiſſet alienum. Retro autem tangitur Chriſtus, quia ſcriptum eſt: Poſt dominum Deum tuum ambulabis. BEDA. Et ipſe ait: Siquis mihi miniſtrat, me ſequatur. ſiue quia præſentem in carne dominum non videns, vel quia peractis diſpenſationis ſacramentis per fidem cœpit veſtigia eius ſubſequi. GREG. 3. Mora. Cap. 14. & 15.
Præmente autem turba vna Redemptorem noſtrum mulier tetigit, quia carnales quique in eccleſia eum comprimunt, a quo longe ſunt,& ſoli tangunt, qui huic veraciter humiles adiunguntur. Turba igitur præmit & non tangit, quia & importuna eſt per præſentiam,& abſens per vitam. BEDA. Vel vna credula mulier dominum tangit, quia qui diuerſis hæreſibus inordinate affligitur, ſolo catholicæ eccleſiæ corde fideliter quæritur. AMB. Non enim credunt qui comprimunt: credunt qui tangunt. fide tangitur Chriſtus, fide videtur. Denique vt fidem credentis exprimeret, dicit: Ego cognoui virtutē de me exiſſe, quod eſt euidentius indicium, quia non intra poſſibilitatem conditionis humanæ, atque intra corporis clauſtrum diuinitas coarctata eſt, ſed vltra fines noſtræ mediocritatis virtus exundat æterna. non enim humana ope plebs Gentium liberatur: ſed Dei munus eſt congregatio nationum, quæ etiam breui fide miſericordiam inclinat æternam. Nam ſi conſideremus quanta ſit fides noſtra,& intelligamus quantus ſit Dei filius, videmus, quia comparatione eius fimbriam tm̄modo tangimus, ſuperiora vero veſtimenti eius nequiuimus attingere. Si igit̄ & nos curari volumus, fide tāgamus fimbriā Chriſti, nō aūt latet eum quicūque tetigerit. Beatus qui extremā partem verbi tetigerit, nam totum quis poteſt comprehendere.
h ¶ CHRY. Oportune dominus expectabat puellæ mortem, vt propalaretur reſurrectionis miraculum, propter quod & tardius incedit, & loquitur cum muliere diutius, vt Archiſynagogi filia expiraret. & huius aduentus nuncii aduenirent. Dicitur: {Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem Synagogæ dicens ei, quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.} AVGV. de Conſen. Euangeli. Sed cum Matthæus Archiſynagogum non morituram filiam ſuam, narret domino nunciaſſe, ſed omnino defunctam, Lucas autem,& Marcus nondum mortuam, vſque adeo, vt dicant veniſſe poſtea qui mortuam nunciarent, conſiderandum eſt ne repugnare videatur. Et intelligendū eſt breuitatis hoc cauſa Matthæum potius dicere voluiſſe, rogatum eſſe dominum, vt faceret quod eum feciſſe manifeſtum eſt ſ. mortuam ſuſcitaret. Attendit enim nō verba patris de filia ſua, ſed quod eſt potiſſimum, voluntatem. Sanè ſi alii duo vel quiſquàm eorum partem commemoraſſet dixiſſe, quòd venientes de domo dixerunt, ut iam non vexaretur Ieſus, quia puella mortua fuiſſet, repugnarent eius cogitationi verba quæ poſuit Matthæus. Nunc vero illud nunciantibus,& prohibentibus ne magiſter veniret, nō legitur quòd ipſe conſenſerit. vnde dn̄s non diffidentem reprehendit, ſed credētem

robuſtius confirmauit. vnde ſequitur. {Ieſus autem au. hoc ver. reſp. pa. pu. no. ti. ſed crede tantum, & ſalua erit. ATHANA. Fidem dominus exigit ab inuocantibus eum, non quia indiget adminiculo aliorum: ipſe namque & dominus & largitor eſt fidei. Sed ne videretur ex acceptione perſonarum ſua dona conferre, oſtendit, quòd credentibus fauet, & ne ſine fide accipiāt beneficia, & ea per infidelitaté aboleant. vult enim benefaciēs durare gratiam, & ſanans inconcuſſum permanere remedium. THEO. Mortuam autem ſuſcitaturus, eiecit omnes quaſi nos docens abſque inani gloria eſſe, & nihil ad demonſtrationem facere. & quòd cum quis debet miracula perpetrare, nō decet ipſum eē in medio plurimorum, ſed ſolitarium & ab aliis ſeparatum. vnde ſequitur: {Et cum perueniſſet ad domum non permittit intrare ſecum quemquam niſi Petrum, & Ioannem,& Iacobum, & patrem & matrem puellæ.} Solos autem hos intromiſit tamquam diſcipulorum vertices, & potentes miraculum occultare. non enim volebat ipſum ante tempus pluribus reuelari, forte propter inuidiam Iudæorum. Sic & cum quis nobis inuidet, non debemus iuſtitias noſtras ei reuelare, ne ei maioris inuidiæ occaſio tribuatur. CHRY. Cęteros autem diſcipulos non aſſumpſit, prouocans eos ad appetitum C maiorem, ob id quoque quòd nondum erant plene diſpoſiti, vt & alij iſtos imitentur. Aſſumpſit etiam parentes in teſtes, ne quis dicere poſſet fallax eſſe reſurrectionis indicium. Ad hoc etiam illud nota, quòd defluentes excluſit a domo, & indignos oſtendit huius viſione. Sequitur enim: {Flebant enim omnes & plangebant illā.} Quòd ſi tunc excluſit, multo magis nunc: tunc enim nondum patuerat in ſomnum mortem fuiſſe conuerſam. Nullus ergo de cętero ſe contendat iniuriam inferens Chriſti victoriæ, qui ſuperauit mortem & eam in ſomnum conuertit, ad cuius oſtenſionem ſubditur. {At ille dixit: Nolite flere. non eſt enim mortua puella, ſed dormit.} Oſtendens ſingula ſibi fore in promptu,& quòd eam viuificaret, quaſi ſuſcitaret in ſomno, nihilominus tamen deridebant eum. Sequitur enim: {Et deridebant eum, ſcientes quia mortua eſſet.} Quos non obiurgauit, nec deriſionem repreſſit, vt etiā deriſio fiat mortis indicium. nam quia vt plurimum poſt acta miracula homines perſeuerent increduli, verbis propriis eos præue- D nit. vt autem quaſi per viſum diſponeret ad reſurrectionis fidem tenet manum puellæ. vnde ſequitur: {Ipſe autem tenens manum eius, clamauit dicens: puella ſurge.} Cumq; tenuiſſet, ſuſcitat eā. vnde ſequitur: {Et reuerſus eſt ſpiritus eius & ſurrexit continuo. Non enim infudit aliam animam, ſed illam eandem, quæ expirauerat reſtituit. Nec ſolummodo ſuſcitat, immo iubet etiam illam cibari. Sequitur enim: {Et iuſſit illi dare manducare.} ne ſcilicet phantaſticum eſſe videatur quod factum eſt, nec ipſe propinat: ſed aliis mandat. Sicut & in Lazaro dixit: Soluite eum, ac deinde participem menſę fecit. GRAECVS. Deinde ſtupefactos miraculo & penè clamantes parentes cohibet, ne factum prædicent. Sequitur enim: {Et ſtupuerunt parētes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent, quod factum erat.} Oſtendens, quòd largitor bonorū eſt, non autem cupidus gloriæ, datq; totum nihil recipiens. Qui vero venatur operum gloriam aliquid quidem exhibuit, aliquid E vero recepit. BEDA. Myſtice autem ſaluata a fluxu ſanguinis muliere, mox filia principis mortua nunciatur, quia dum eccleſia a vitiorum labe mundata eſt, continuo ſynagoga perfidia atque inuidia ſoluta eſt. Perfidia quidem, quia in Chriſtum credere noluit, inuidia vero, quia eccleſiam crediдiſſe doluit. AMBR. Adhuc autem & ſeruuli principis increduli erant ad reſurrectionem, quam Ieſus in lege prædixit, in euangelio compleuit. vnde dicunt: {Noli vexare illum:} quaſi ſit ſibi impoſſibile ſuſcitare mortuam. BEDA. Vel per eos ſignificatur, qui a Deo deſtitutum ſynagogę ſtatum vident, vt reſtaurari poſſe non credant. ideoque pro ſuſcitatione illius ſupplicandum eſſe eſtiment, ſed quia impoſſibilia ſunt apud homines. vnde dominus ei dixit: {Noli timere, crede tantum & ſalua erit.} Pater puellæ cætus doctorum legis accipitur, qui ſi credere voluerit etiam ſubiecta ei ſynagoga ſalua erit. AMBRO. Itaque cum veniſſet in domum, paucos futuræ reſurrectionis arbitros aſciuit, non enim a multis continuo eſt credita reſurrectio. Quæ tamen tantæ diuerſitatis eſt cauſa? Supra publice filius viduæ ſuſcitatur, hic remouentur plu-

Crede tantum & ſalua erit. Et cum veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quemquam niſi Petrum,& Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ. Flebant autem omnes, & plangebant illā. At ille dixit: Nolite flere. Non eſt mortua puella, ſed dormit. Et deridebāt eum, ſcientes quia mortua eſſet. Ipſe autem tenens manum eius, clamauit dicens: Puella, ſurge. Et reuerſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuo. Et iuſsit illi dare manducare. Et ſtupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent qđ factū erat:

CAP. IX.

B Conuocatis autem Ieſus duodecim Apoſtolis: dedit illis virtutem & ptātē ſup oīa dæmonia, & vt languores curarēt. Et miſit illos p̄dicar̄ regnū Dei, & ſanare īfirmos.

A res arbitri, ſed puto quòd pietas ibi domini declaratur, quia vidua mater vnici filij non patiebatur moras. eſt enim forma ſapientiæ in filio viduæ cito eccleſiam credituram. In archiſynagogi filia credituros quidem Iudæos, ſed ex pluribus pauciores. Denique dicente domino: {Non eſt mortua puella, ſed dormit, deridebant eum. Quicumque enim nō credit, irridet. Fleant igitur mortuos ſuos qui putant mortuos, vbi reſurrectionis fides ē, nō mortis ſpecies, ſed quietis eſt. BEDA. Synagoga etiam, quia ſponſi lætitiam qua viuere poſſit amiſit, quaſi inter plangentes mortua iacēs, nec hoc ipſum quare plāgatur, intelligit. AMBRO. Tenens autem dominus manum puellæ ſanauit eam, beatus enim ſi cuius manus ſapientia teneat, inducat in penetralia ſua, iubeat manducare, panis enim cæleſtis eſt Dei verbum. inde & illa ſapientia, quæ Dei corporis & ſanguinis altaria repleuit alimentis. Venite inquit, edite panes meos, & bibite vinum quod miſcui vobis. BEDA. Surrexit autem puella continuo, quia Chriſto manum confortante, homo a morte animæ reſipiſcit. Sunt enim nonnulli qui iacente tantum cogitatione peccati ſibi mortem cō ſciſcunt, ſed tales ſe viuificare ſignificans dominus, ſuſcitauit filiam archiſynagogi. Alij vero ipſum malum quod delectantur agendo, mortuum ſuum quaſi extra portas efferunt, & hos ſe ſuſcitare demonſtrans, ſuſcitauit filium viduæ extra portas ciuitatis. Quidam vero etiam peccati conſuetudine ſe quaſi ſepeliendo corrumpunt, & ad hos etiam erigendos adeſt gratia ſaluatoris, ad quod intimandum reſuſcitauit Lazarum quatuor dies in monumento habentem. Quanto autem grauior eſt mors animæ, tanto acrior pęnitentis feruor inſiſtat. vnde iacentem in conclaui mortuam leui voce reſuſcitat, delatum foras iuuenem pluribus dictis corroborat. Ad quatriduanum vero ſuſcitandum fremuit ſpiritu, lachrymas fudit, & voce magna clamauit. Sed & hic notandum, quòd publica noxia publico egent remedio, leuia peccata, ſecreta queunt pænitentia deleri. Puella in domo iacens paucis arbitris reſurgit, iuuenis extra domum turba multa comitante ſuſcitatur, Lazarus de monumento vocatus multis populis innotuit.

CAP. IX.

CIRYLLVS. Decebat inſtitutos miniſtros ſacrarum doctrinarum poſſe mira peragere, & per ipſos effectus credi quòd eſſent Dei miniſtri. vnde dicitur: {Conuocatis autem Ieſus duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia.} In quo eleuatum ſupercilicium diaboli flectit, qui dicebat aliquando. Non eſt qui contradicere valeat. EVSE. Et vt per eos venetur genus humanum, non ſolum dat eis vt prauos ſpiritus pellant, ſed etiam quamlibet infirmitatem ſanent ex eius imperio. vnde ſequitur: {Et vt languores curarent. CIRYL. Attendas hic diuinam filij poteſtatem naturæ corporali non cōuenientem, agere namque miracula aderat ſanctis, non natura, ſed participatione ſpirituſſancti. Super hoc autem aliis concedere poteſtatem prorſus alienum erat ab eorum virtute. Qualiter enim poſſet natura creata ſuper ſpiritus dona poſſidere dominium? At dn̄s noſter Ieſus Chriſtus tamquā naturaliter Deus exiſtens impertitur huius gratiam quibus vult, non inuocans in eos alienā virtutem, ſed infundens ex promptuariis propriis. CHRY. Poſtquam autem ſatis confortati fuerant ex eius comitiua,& competens nacti ſunt argumentum virtutis eius, mittit eos. vnde ſequitur: {Et miſit illos prædicare regnum Dei & ſanare infirmos.} Vbi conſidera, quòd non committitur eis aliquod ſenſibile dicere, ſicut Moyſes & prophetæ, qui terram & bona terrena promittebant, hi vero regnum cælorum & quæcūque continentur in eo. GRE. Nazanzenus. Mittens aūt diſcipulos ad prædicandū dn̄s multa eis iniunxit, quorum ſumma eſt, ſic eos virtuoſos eſſe, ſic cōſtantes atq; modeſtos, & vt breuiter loquar, cæleſtes, vt non minus p̄p eorum modum viuendi, q̄ propter verbum euangelica doctrina propagaretur. Et ideo cū ęris & baculi carentia & amictus ſingularitate mittebant. Et ideo ſubdit: {Et ait ad illos:} Nihil tuleritis in via, neque virgā neq; perā, neq; panē neq; pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.

Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque perã, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Et in quãcumque domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum veſtrorum excutite in teſtimoniũ ſupra illos. Egreſsi autem, circuibant per caſtella, euangelizantes & curantes vbique. b Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo, & heſitabat, eo quòd diceretur a quibuſdam, quia Ioannes ſurrexit a mortuis, a quibuſdam vero, quia Helias apparuit: ab aliis autem, quia Propheta vnus de antiquis ſurrexit. Et ait Herodes. Ioannem ego decollaui: Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio? Et q̃rebat videre eũ. G c Et reuerſi Apoſtoli narrauerunt illi quæcumque fecerunt, & aſſumptis illis, ſeceſsit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ. Quod cum cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum. & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, ſanabat. Dies autem cœperat declinare. Et accedẽtes

CHRY. Plurima quidem per hoc conſtituebat. primo quidem inſuſpectos reddens diſcipulos. ſecundo ſequeſtrans eos a qualibet cura, vt totum ſtudium adhiberent verbo. tertio docens eos propriam virtutem. Sed forſan dicet aliquis cætera quidem habere rationem: ſed non habere peram in via, nec duas tunicas, nec baculum, cuius rei cã præcipit? Volens, ſcilicet excitare eos in qualibet diligẽtia. Et vt ita loquar ex hominib⁹ angelos faciebat eos: dirimens a qualibet cura vitæ, vt vna ſola cura detineantur doctrinæ. EVSE. Volens igitur eos carere cupidine rerum in ſolicitudinibus vitæ, ꝑteſtatus eſt hęc: ſumebat enim experimentum fidei & animoſitatis eorum, qui habito in mandatis extremæ vitam ducere paupertatis non effugiunt, quæ iubentur: decebat enim eos quoddam commercium facere, & recipientes ſalubres virtutes recompenſare obedientia mandatorum, & cum milites eos faceret regni Dei, accingit eos ad pugnam in hoſtes, monens colere paupertatem. nullus enim militans Deo implicat ſe vitæ ſæcularis negociis. AMBR. Qualis ergo eſſe debeat, qui euangelizat regnum Dei, præceptis euangelicis deſignatur: hoc eſt vt ſubſidii ſæcularis amminicula non requirat, fideique totus inherens, putet quo minus iſta requirat: magis poſſe ſuppetere. THEO. Sic enim ipſos mendicos mittit, ꝙ neque panes ipſos portare vult, nec aliquid aliud quib⁹ indigent multi. AVG. de Con. euan. Vel dominus hæc poſſidere diſcipulos, ac ferre noluit, non ꝙ neceſſaria non ſint ſuſtentationi huius vitæ, ſed quia ſic eos mittebat, vt eis hæc deberi monſtraret ab illis quibus euangelium credentibus annunciarent, vt ſic ſecuri non poſſiderent, neque portarent huic vitæ neceſſaria, nec magna, nec minima. Ideo poſuit ſecundum Marcum, nec virgam oſtendens a fidelibus ſuis omnia deberi miniſtris ſuis nulla ſuperflua requirentibus. Hanc autem poteſtatem virgæ nomine ſignificauit, cum diceret: Ne quid tollerent in via, niſi virgã tantũ. AMBRO. Poſſunt etiam qui volunt hoc ad eum deducere tractatum, vt ſpiritualem tantummodo locus iſte firmare videatur affectum, qui velut indumentũ quoddam videatur corporis exuiſſe: non ſolum poteſtate reiecta, contemptiſque diuitiis, ſed etiam carnis ipſius illecebris abdicatis. THEO. Quidam etiam Apoſtolos non portare peram, neque baculum, aut duas tunicas ſic intelligunt, ꝙ non theſaurizent. hoc enim pera innuit congregans multa. neque ſint iracundi & tribulati ſpiritus, quod ſignificat baculus, neque ſint ficti & duplici corde, quod ſignificat tunica duplex. CYRIL. Sed diceret aliquis: vnde eis neceſſaria erunt? Et ideo ſubdit: {Et in quamcũque do. intra. ibi ma. & inde ne ex ea.} q. d. ſufficiat vobis diſcipulorum fructus, qui recipientes a vobis ſpiritualia, vos procurabunt. Iuſſit autem eos in vna domo manere, vt nec hoſpitem grauent, eum. ſ. dimittendo, nec ipſi guloſitatis, & leuitatis ſuſpitionem incurrant. AMBR. Alienum namque a prædicatore regni cœleſtis aſſerit curſitare per domos, & inuiolabilis hoſpitii iura mutare. Sed vt hoſpitii gratia deferenda cenſeatur, ita etiam ſi non recipiantur excutiendum puluerem egrediendumque de ciuitate mandatur, cum ſequitur: { Et quicumque non rece. vos exe. de ciui. illa: etiam puluerem pedũ ve. excu. in teſti. ſuper illos. BEDA. Puluis excutitur de pedibus Apoſtolorum in teſtimonium laboris ſui, quòd ingreſsi in ciuitatem, & prædicatio Apoſtolica ad illos vſque peruenerit, ſiue excutitur puluis cum nihil ab eis accipiant, nec ad victum quidem neceſſarium qui euangelium ſpræuerunt. CHRY. Nam improbabile valde eſt contemnentes ſermonem & patremfamilias ſe famulis benignos oſtendere, vel benedictiones eorum exigere. AMBR. Vel mediocris ẽt boni remuneratio docetur hoſpitii, vt non ſolum pacem tribuamus hoſpitibus, verum etiam ſiqua eos terrenæ obumbrant delicta leuitatis, receptis Apoſtolicæ prædicationis veſtigiis auferantur. BEDA. Qui vero perfidia negligentia, vel etiam ſtudio verbum Dei contemnunt, horum vitanda communio eſt, excutiendus puluis pedum ne geſtis inanibus pulueri comparandis mentis caſtę veſtigium polluatur. EVSEBIVS: Cum autem præcinxiſſet dominus diſcipulos ſuos tamquàm milites Dei diuinis virtutibus & ſapiẽ- F tiæ monitis, mittens eos Iudæis, vt doctores & medicos ipſi ſecundum hoc præcedebant. vnde ſequitur. Egreſsi autem circuibant per caſtellum, & curantes vbique.} Quaſi doctores quidem euangelizantes, ſed quaſi medici præſtantes remedia, & verba miraculis comprobantes.

Lib.2.c.30.

b ¶ CHRY. Multo tranſacto tempore non a principio percepit Herodes facta Ieſu, vt pateat tibi tyranni ſuperbia: vnde dicitur: { Audiuit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo.} THEO. Iſte Herodes erat filius magni Herodis, qui pueros iteremit, ſed ille quidem Rex erat: iſte autẽ Tetrarcha. Inquirebat autem de Chriſto quis eſſet. vnde ſequit: { Et heſitabat.} CHRY. Peccatores enim ſciẽtes & neſcientes quãdoque ſtrepitum, pertimeſcunt: peccatum autem nemine arguente hominem prodit, nemine accuſante cõdemnat, & timidum & pigrum reddit delinquentem. Cauſa autem timoris ponitur conſequenter cum dicitur. { Eo ꝙ di. a qui. q. a Ioannes ſur. a mor. a qui. vero, quia Hel. app. ab aliis aũt. quia Prophe. vnus de anti. ſurr.} H THEO. Iudæi .n. reſurrectionem mortuorum expectabant in vita carnali, & in commeſſationibus, & potionibus. Sed reſurgentes non erunt in carnalibus actibus. CHRY. Cum ergo audiſſet Herodes, quibus Ieſus vteretur miraculis {ait, Iohannem ego decollaui, quod non erat oſtẽtationis verbum, ſed conſolantis ſuum timorem, & perſuadentis animæ perturbatę recolere, ꝙ ipſe eum occidit. { Et quia Ioannem decollauerat ſubdit: { Quis aũt eſt iſte, de quo au. ta.} THEO. q. d. Si Ioannes eſt & a mortuis reſurrexit, videns eum cognoſcam. vnde ſequitur. { Et quæ. vi. eum.} AVG. de Con. euan. Lucas aũt hunc eundem narrandi ordinem, quem Marcus tenens non cogit credi rerum geſtarum eundem ordinem fuiſſe. In his etiam verbis Marco atteſtatur, ad hoc dumtaxat, ꝙ alii dixerint non Herodes: Ioannẽ a mortuis ſurrexiſſe, ſed quia heſitantem commemorauit Herodem. intelligendum eſt, aut poſt iſtam heſitationem confirmaſſe in animo ſuo, quod ab aliis dicebatur, cum ait pueris ſuis, I ſicut Matthæus narrat: Hic eſt Ioannes Baptiſta, ipſe ſurrexit a mortuis, aut ita pronuncianda ſunt hæc verba Matthæi, vt heſitantem adhuc indicent. Lib.2.c.43.

c ¶ AVG. de Conſen. Euange. Matthæus, & Marcus ex præcedentium occaſione narrant quemadmodum ſit Ioannes ab Herode occiſus. Lucas autem qui iam longe ſupra de paſsione Ioannis narrauerat, poſtquàm commemorauit illam Herodis heſitationem de domino quiſnam eſſet, continuo ſubiungit: { Et reuer. Apoſt. nar. illi quæ. fecerunt. BEDA. Non ſolum autem narrant quæ ipſi fecerunt & docuerunt, ſed etiam quæ Ioannes eis in docendo occupatis ſit paſſus, vel ſui, vel eiuſdem Ioannis ei diſcipuli renunciant, ſicut Matthæus inſinuat. ISIDORVS: Quia vero dominus viros ſanguinum abominatur, & commorantes cum eis, ſi a propriis criminibus non diſcedant, poſt occiſionem Baptiſtæ deſerens occiſores, diſceſsit. vnde ſequitur: { Et aſſumptis illis, ſeceſsit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.} BEDA: Eſt autem Bethſaida in Galilæa ciuitas An- K dreæ, & Petri, & Philippi Apoſtolorum prope ſtagnum Genezareth. Non autem timore mortis hoc egit, vt quidam arbitrantur, ſed parcens inimicis ſuis, ne homicidio homicidium iungeretur, ſimul & oportunum ſuæ paſsionis tempus expectans. CHRY. Non autem prius, ſed relato ſibi quod acciderat, diſceſsit, manifeſtans per ſingula carnis veritatem. THEO. In deſertum autem locum abiit dominus, quia operaturus erat miraculum panum, ne quis diceret: de ciuitate prope exiſtente oblati ſunt panes. CHRY. Vel vadit in deſertum locum, vt nemo ſequeretur. Sed nec ſic plebs diſceſsit, ſed comitatur ipſum. vnde ſequitur. { Quod cum cognouiſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum. CYRILLVS: Hi quidem poſtulantes a dæmonibus liberari. Hi uero languorum remotionem, necnon quos eius oblectabat doctrina, illum attentiſsime viſitabant. BEDA. Ipſe autem ut potens piuſque Saluator excipiendo fatigatos, docendo inſcios, ſanando ægrotos, reficiendo ieiunos, quantum deuotione credentium delectetur, inſinuat. vnde ſequitur.

{ Et ex-

duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, vt euntes in caſtella, villaſque, quæ circa ſunt diuertant, & inueniant eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus. Ait autẽ ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes, & duo piſces, niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas. Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos. Facite illos diſcumbere per conuiuia quinquagenos, & ita fecerunt. Et diſcũbere fecerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus, & duobus piſcibus, reſpexit in cœlum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, vt ponerent ante turbas. B Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis fragmẽtorũ cophini duodecim.

{ Et excepit illos, & lo. il. de regno Dei, & eos qui cura indigebant A ſanabat.} THEO. Vt addiſcas, quòd quæ ſecundum nos eſt ſapientia diuiditur verbo & opere, & quod decet dicere operata, & operari dicta. Reclinante autem die, diſcipuli iam incipientes aliorum curam habere, turbæ miſerentur. vnde ſequitur. { Dies autem cœperat declinare, & accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas, vt euntes in caſtella, villaſque, quæ circa ſunt diuert. & inuen. eſcas, quia hic in loco deſerto ſumus.} CYRIL. Sicut .n. dictum eſt, diuerſarũ paſſionũ poſtulabant remedia, & quia vidẽbãt diſcipuli ſolo nutu poſſe perfici, quod infirmi petebant, dicunt. { Dimitte eos,} ne amplius anxiẽtur. Aſpice autem exuberantem manſuetudinẽ eius, qui rogatur: non enim illa tantum largitur, quæ poſtulãt diſcipuli, ſed ſequentibus ipſum adiicit bona munificę dextrę, mandans eis eſcas exhiberi. vnde ſequitur. { Ait autem ad illos: Vos da. il. man.} THEO. Non autem hoc dicit eorum reſponſionẽ ignorans, ſed volens ipſos inducere, vt dicerent quot panes haberent, & ſic magnum oſtenderetur ex eorũm confeſſione miraculũ panum quantitate audita. CYRIR. Sed quod mandabatur intolerabile diſcipulis erat, qui non habebant penes ſe, niſi quinque panes, & duos piſces. vnde ſequitur. { At illi dixe. Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes, & duo piſces, niſi forte nos eam⁹, & emamus in om. hanc tur. eſ. AVG. de Con. Euang. In quibus C quidem verbis Lucas in vnam ſententiam conſtrinxit reſponſionem Philippi dicentis: Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſque modicum quid accipiat, & reſponſionem Andreæ dicentis. Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordaceos, & duos piſces, vt narrat Ioannes. Quod enim ait: Non ſunt nobis pluſquàm quinque panes, & duo piſces:} ad Andreæ retulit reſponſionem. Quod vero adiunxit. { Niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas:} Videtur ad reſponſionem Philippi pertinere, niſi quòd de ducentis denariis tacuit, quamquàm & in ipſius Andreæ ſententia hoc poſſet intelligi. Cum enim dixiſſet. Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces. adiunxit. Sed hæc quid ſunt inter tantos? hoc eſt dicere niſi forte nos eamus, & emamus in omnem hãc turbam eſcas.} Ex qua varietate verborum, rerum autem ſententiarumque concordia ſatis apparet ſalubriter nos doceri, nihil q̃rendum in verbis, niſi loquentium voluntatem, cui demonſtran- D dæ inuigilare debent omnes veridici narratores, cum de homine, vel de Angelo, vel de Deo aliquid narrant. CYRIL. Vt autẽ adhuc ad magis ardua feratur miraculum: oſtenditur non parua fuiſſe multitudo virorum, cum ſequitur. { Erant autem viri ferè quinq; millia: exceptis, ſcilicet mulieribus, atque pueris, ut alius Euangeliſta refert. THEO. Docet autem dominus, ꝙ decet cũ hoſpitamur aliquem, reclinare ipſum, & omnis conſolationis participem facere. vnde ſequitur. { Ait autem ad diſc. fac. ill. diſcum. per conui. quingentos, & ita fecerunt, & diſcumbe. fecer. omnes.} AVG. de Con. Euan. Quod Lucas hic dicit: quinquagenos iuſſos eſſe diſcumbere: Marcus vero quinquagenos & centenos: ideo nõ mouet, quia vnus partem dixit: alter totum. verum ſi alius de quinquagenis tantum commemoraret: alius de centenis tantum: valde videretur eſſe contrarium, nec ſatis dinoſceretur vtrumque dictum eſſe. vnum autem ab altero: alterum ab altero eſſe commemoratum: & tamen attentius conſideratum inueniri debuiſſe qs E non fateatur hoc ideo dici, quia exiſtunt ſæpe aliqua eiuſmodi q̃ parum intendentibus temere iudicantibus contraria videantur, & non ſint? CHRY. Et quia credendum erat Chriſtum veniſſe a patre facturus miraculum aſpexit in cœlum. vnde ſequitur. { Acce. autem quinque panibus, & duobus piſcibus reſpexit in cœlũ. CYRIL. Hoc etiam diſpenſatiue pro nobis fecit, vt diſcamus, ꝙ in principio menſę cũ frangere debemus panem, debemus Deo offerre, & elicere ſuper ipſum benedictionem ſupernam. vnde ſequitur. { Et benedixit, & fregit, & diſc. ſuis diſtri. vt pone ante turbas.} CHRY. Dat quidem eis per manus diſcipulorum honorando eos, & ne dent obliuioni iam peracto miraculo: non autem ex non entibus facit eſcas ad paſcendum turbas, vt obturet os Manichæi aſſerentis alienam eſſe ab eo creaturam, oſtendens ſe eſſe victualium largitorem, & eum qui dixit: Germinet terra. Multiplicat quoque piſces, ad ſignificandum, quòd tam mari, quàm aridæ dominabatur. Bene autem in languentibus ſpe- A tiale peregit miraculum, agit & beneficium generale alens omnes etiam non languentes. vnde ſequitur. { Et manducauerunt omnes & ſaturati ſunt. GREGORIVS Niſſenus, Quibus nec cœlum fluebat manna, nec tellus iuxta ſui naturam produceus frumentum, eorum ſatisfaciebat egeſtati, ſed ex ineffabilibus horreis diuinæ potentiæ beneficium affluebat. Panis paratur factus in manibus miniſtrãtium, necnon per ſaturitatem edentium augmentatur. Eſum etiam piſcium eorum neceſſitati non adminiſtrabat mare, ſed ille qui in mari piſciũ genus inſeruit. AMBROSIVS. Non exiguo, ſed multiplicato cibo populum liquet eſſe ſatiatum: vides incompræhenſibili quodam ritu inter diuidentium manus, quas non fregerant multiplicare particulas, & intacta frangentium digitis ſponte ſua fragmenta ſurripere. CYRILLVS. Nec vſque adhuc tantum peruenit miraculum: ſed ſequitur. { Et ſublatum eſt quod ſuperfuit eis fragmentornm cophini duodecim.} Vt hinc eſſet manifeſta certificatio, quòd opus charitatis in proximos, vberem vendicat retributionem a Deo. THEOPHYLVS. Et ut addiſceremus quantum hoſpitalitas poteſt, & quantum augentur noſtra cum indigentibus ſubuenimus. CHRYSOSTOMVS. Fecit autem ſuperabundare non panes, ſed fragmenta, vt oſtendat illorum panum eſſe reliquias, quæ tot factæ ſunt, ut totidem eſſent cophini, quot & diſcipuli. AMBROSIVS. Myſtice autem poſtquam illa, quæ eccleſiæ typum accepit fluxu curata ſanguinis: poſteaquàm Apoſtoli ad euangelizandum ſunt deſtinati, gratiæ cœleſtis impartitur alimentum. Sed quibus impartiatur aduerte, non ocioſis, non in ciuitate, quaſi in Synagoga, uel ſæculari dignitate reſidentibus: ſed inter deſerta quærentibus Chriſtum. BEDA. Qui derelicta Iudæa, quæ propheticæ ſibi non credendo, caput abſtulerat, in deſerto eccleſiæ, quæ virum non habebat, verbi pabula largitur. Petentem vero deſerta gentium Chriſtum multæ fidelium cateruæ relictis mœnibus priſcæ conuerſationis, & variorum dogmatum ſequuntur. AMBROSIVS: Qui autem faſtidiunt, ipſi excipiuntur a Chriſto, & cum ipſis loquitur Dei verbum, non de ſæcularibus, ſed de regno. Et qui corporalis gerunt vlcera paſſionis, his medicinam ſuam libenter indulget. Vbique au- D tem myſterii ordo ſeruatur, vt prius per remiſſionem peccatorũ vulneribus medicina tribuatur: poſtea vero alimonia mẽſę cœleſtis exuberet. BEDA. Die autem declinante turbam reficit, ideſt fine ſæculorum appropinquante, vel cum ſol iuſtitiæ pro nobis occubuit. AMBROSIVS: Quamquàm nondum validioribus hæc tuba reficiatur alimentis: primum enim in modum lactis quinque ſunt panes, ſecundum ſeptem: tertium ipſum corpus Chriſti eſt eſca ſolidior. Siquis autem petere cibum veretur, ipſe relictis ſuis omnibus feſtinet ad Dei verbum. Dum autem aliquis audire incipit Dei verbum, incipit eſurire. Incipiunt Apoſtoli eſurientem videre, & ſi illi adhuc non intelligant quid eſuriant, intellexit Chriſtus, ſcit quòd non ſæcularem cibum eſuriaut, ſed cibum Chriſti: nondum enim intellexerant Apoſtoli cibum credentes non eſſe venalem. Nouerat Chriſtus nos potius eſſe redimendos ſuas vero epulas eſſe gratuitas. BEDA. Nondum au- E tem erant Apoſtolis, niſi quinque panes Moſaycæ legis, & duo piſces vtriuſque teſtamenti, quæ in abdito myſteriorum latẽtium, quaſi aquis abyſſi tegebantur. Quia vero quinque ſunt exteriõris hominis ſenſus, quinque millia viri dominum ſecuti deſignãt eos qui in ſeculari adhuc habitu poſiti, exterioribus, quæ poſſident bene vti nouerunt, qui quinque panibus aluntur, quia tales neceſſe eſt legalibus adhuc præceptis inſtrui: nam qui mundo ad integrum renunciant, euangelica refectione ſublimes ſunt. Diuerſi aũt conuiuantium diſcubitus, deſignant diuerſos per orbẽ terrarum eccleſiarum conuentus, qui vnam catholicam faciunt. AMBRO. Hic vero panis, quem frangit Ieſus: myſtice quidem Dei verbum eſt & ſermo de Chriſto, qui cum diuiditur augetur. de paucis enim ſermonibus populis redundantem alimoniam miniſtrauit. Dedit ſermones nobis velut panes, qui noſtro dum libantur ore, geminantur. BEDA. Turbis autem eſurientibus Saluator non noua creat cibaria, ſed acceptis his quæ habuerunt diſcipuli benedicit, quia veniens in carne, non alia quàm

Lib.2.c.46.

Lib.2.c.46.